

lieten van der Vegte' (de NSB'er die sinds enkele maanden als directeur-generaal van de PTT in functie was) 'geheel alleen staan en zongen met de overige bezoekers aan het einde van de plechtigheid spontaan het Wilhelmus.'¹

★

Hoevelen van de ca. driehonderd beroepstoneelspelers die het land telde, op 19 februari geweigerd hadden zich als lid van de Kultuurkamer op te geven, weten wij niet precies. Volgens F. Sterneberg, de contactman van het comité van actie bij het toneelgezelschap 'Studio', waren het er een stuk of veertig. Die groep werd evenwel spoedig groter doordat anderen die zich wel gemeld hadden, weigerden aan het toneel verbonden te blijven toen hun in april bleek dat zij ten behoeve van de Kultuurkamer een Ariërv verklaring moesten invullen; nog anderen hadden er een paar maanden later genoeg van en weigerden engagements voor het seizoen 1942-43. Eind '42 waren het, aldus weer Sterneberg, ca. honderd toneelspelers die de uitoefening van hun functie gestaakt hadden; vermoedelijk sloot dat cijfer de Joodse toneelspelers in. Een uit '42 daterende lijst vermeldt, die Joodse toneelspelers inbegrepen, tachtig namen van 'weigeraars', onder hen (afgezien van diegenen die wij al eerder noemden) befaamde dan wel veelbelovende acteurs als Han Bentz van den Berg, Johan Fiolet, Ben Groenier, Paul Huf, Constant van Kerckhoven, Jan Musch, Paul Storm en Eduard Verkade en dito actrices als Julia Cuypers, Willy Haak, Mien van Kerckhoven-Kling, Charlotte Köhler, Fien de la Mar, Else Mauhs, Loudi Nijhoff, Nel Oosthout, Georgette Reyefsky en Claudine Witsen Elias. Ook de dramaturg van 'Het Nederlands Toneel', August Defresne, had zijn functie neergelegd.

Al deze personen ontvingen, voorzover zij er behoefte aan hadden, regelmatig ondersteuning. Niet veel! Aanvankelijk kregen alleenstaanden per maand f 50, gehuwden met grote gezinnen f 250. Van Meerten en Sterneberg (die een belangrijke plaats in het steunwerk gingen innemen) hadden in februari '42 al een aanzienlijk bedrag bijeen, hetzij in contanten, hetzij in toezeggingen. Zij wisten ook later voldoende geld in te zamelen, althans tot begin '44, en zo bleef de steunverlening aan de toneelspelers in '42 en '43 gescheiden van die aan de overige kunstenaars die aanmelding bij de Kultuurkamer geweigerd hadden.

Enkele illegale bladen betoonden spoedig hun solidariteit met de weigeraars. 'Komt niet naar de schouwburgen', schreef *Vrij Nederland* medio maart

¹ J. G. Visser: *PTT 1940-1945*, p. 116.